

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

Освіта збереже Україну!

Матеріали II Всеукраїнських Прокопенківських читань
(14 червня 2023 року)

м. Харків

ІНДИВІДУАЛЬНА ТРАЄКТОРІЯ РОЗВИТКУ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ Мармаза О. І.	154
ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФІЗИКИ Масич В. В., Малець Є. Б., Сергєєв В. М.	159
ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ Масюк О. М., Титаренко Л. І.	162
РОЛЬ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПЕДАГОГІКИ У РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ Небитова І. А.	166
НОВІ ВИМОГИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СВІТУ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ Олійник Ю. О., Мельникова О. В.	170
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПОГЛЯДИ Г.С. СКОВОРОДИ Олійник О. М.	176
МОЖЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ Остапенко Л.П., Кабанська Г.А.	182
АДАПТАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДО ВИМОГ СУЧАСНОСТІ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ І ГЛОБАЛЬНИЙ ВИКЛИК Остапенко А. В.	186
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ІНТЕРВ'Ю В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ Пінський О. О., Плетньова К. О.	191
РОБОТА ЕКОЛОГОБІОЕТИЧНОГО ЦЕНТРУ ХНПУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ Пінський О. О.	196
ПРОФЕСІЯ ВЧИТЕЛЯ – ДОЛЯ ДЕРЖАВИ Плахтєєва В. І.	201
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ Прищепов М. М.	208
ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ З БОКУ РФ У КОНТЕКСТІ ПОГЛЯДІВ І.Ф. ПРОКОПЕНКА ПРО РОЛЬ ОСВІТИ Радченко Л. П., Соляр В. В.	212
ФІЛОСОФІЯ ВИХОВАННЯ Г. С. СКОВОРОДИ – ОРІЄНТИР ДЛЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ Радчук О.В.	219
АКМЕОЛОГІЧНІ ЦІННОСТІ ВИКЛАДАЧА Дін Жуцзе, Рибалко Людмила	223

НОВІ ВИМОГИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СВІТУ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Олійник Ю. О.

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна, e-mail: julia.alexandra.m@gmail.com

Мельникова О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна, e-mail: olavladmel@ukr.net

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10115873>

Нові вимоги до особистості вчителя диктуються процесами, об'єднаними таким фундаментальним поняттям, як глобалізація. Їх суть – в універсалізації вимог, підвищенні якості освітніх послуг, прозорості функціонування знання й методик моніторингу його освоєння на рівні навчально-виховного процесу.

Педагогічна інтелігенція повинна ставати адаптивною до змін у сучасному світі, розвивати нові підходи до навчання та надавати учням знання та навички, які допоможуть їм стати компетентними та впевненими громадянами. Нині педагогові мають бути притаманні такі риси, як толерантність, демократизм, розуміння учня і повага до нього, полікультурність і відкритість у спілкуванні. Педагог повинен володіти технологією іміджування і постійно працювати над її вдосконаленням. Це без посередньо торкається його професійної компетенції і є суттєвим показником індивідуальної педагогічної майстерності. Позитивний імідж, професіоналізм і здатність адаптуватися ведуть до успіху в будь-якій сфері діяльності.

Реалії сучасного світу впливають на розвиток та діяльність педагогічної спільноти. Серед них можна виділити ряд факторів впливу, які формують нові вимоги до педагогічної інтелігенції:

- розвиток інформаційних технологій надає педагогам нові можливості для удосконалення процесу навчання, але вимагає від них засвоєння цифрових навичок та здатності використовувати технології ефективно;
- швидкі зміни у вимогах ринку праці вимагають, щоб педагоги готовили учнів до майбутньої кар'єри, а також розвивали навички, необхідні для життя в сучасному світі, такі як критичне мислення, творчість та комунікаційні здібності, здатність аналізувати та оцінювати інформацію з різних джерел;
- зростання інтересу до активного навчання, проектної роботи, співпраці та інші інноваційні методи навчання ставить педагогів перед завданням змінити свої підходи до викладання та стимулювати учнівську активність;
- взаємозв'язок між культурами та націями збільшується, що вимагає від педагогів більшої культурної чутливості та здатності працювати з різноманітними групами учнів. Педагоги повинні працювати над розвитком міжкультурної комунікації та розуміння, а також сприяти культурній толерантності і взаєморозумінню учнів.

Загалом педагогічна інтелігенція повинна бути готовою до впровадження нових підходів до навчання, адаптуватися до змін у суспільстві та забезпечувати розвиток учнів у всіх аспектах їх життя. Педагоги є ключовими фігурами в формуванні майбутнього суспільства, і їхній внесок є невимірним у підготовці молодого покоління до майбутніх викликів.

Вимоги до вчителя з боку держави і суспільства полягають у тому, щоб педагог своєю творчою діяльністю в процесі навчально-виховної роботи був здатний проектувати розвиток особистості та мав чітке уявлення про те, яким повинен стати його вихованець як громадянин. Здійснюючи досягнення головної мети національного виховання – формування свідомого громадянина-патріота, вчитель повинен створювати сприятливі умови для всебічного і гармонійного розвитку особистості, а також закладати основи громадянської свідомості, активності та відповідальності [1, с. 64].

Самі педагоги мають свої критерії стосовно ідеалу вчителя. За їхньою думкою, найсуттєвішими якостями особистості ідеального вчителя є

справедливість, вимогливість, чесність, розуміння вихованців, організаційні здібності, впевненість у собі, врівноваженість та почуття гумору. Формування самооцінки педагогів відбувається через співставлення результатів їхньої праці з ідеалом особистості і діяльності вчителя. Розвиток інтелігентності майбутнього педагога необхідно активно здійснювати в процесі його професійної підготовки, використовуючи авторитет, культуру та інтелігентність особистості кожного викладача, а також посилюючи роль дисциплін соціально-гуманітарного циклу і спрямовуючи сенс їх викладання на розвиток культури й інтелігентності студента [3, с. 76].

Труднощі соціально-економічного розвитку, що протікають в нашій країні, суттєво вплинули на образ сучасного вчителя. Для забезпечення належного розвитку системи освіти необхідна відповідна державна підтримка, спрямована на посилення кадрового потенціалу та покращення фінансування. Перш за все, важливо забезпечити гідну оплату праці педагогічних працівників та забезпечити навчальні заклади сучасними навчальними та інформаційними ресурсами, що підвищить їхню матеріально-технічну базу. На сьогодні внаслідок негативних чинників спостерігається відтік висококваліфікованих педагогічних кадрів до інших сфер діяльності. Зростає загроза втрати престижу професії вчителя через несумісність суспільної ролі педагога з його соціальним статусом [1, с. 65]. Тому вирішення цих проблем є критичним для забезпечення якісної освіти та розвитку майбутнього покоління. Необхідно звернути увагу на проблеми фінансової стабільності, підвищення престижу вчителя та створення сприятливих умов для його професійного розвитку, щоб зберегти і зміцнити роль педагогічної професії у суспільстві.

Україна сформувала певні державні й суспільні вимоги до підготовки вчителя. Проте водночас помітно застарілі підходи, які спрямовували вчителя на оволодіння знаннями та вміннями з окремих спеціальних дисциплін і не завжди забезпечували його професійну готовність до цілісного навчання і виховання учнів, творчого ставлення до справи та самовдосконалення власної особистості. Педагогічна освіта дещо повільно переорієнтовується відповідно

до вимог, що визначаються сучасними глобалізаційними процесами, інформаційною революцією, демократичними і ринковими трансформаціями.

Щоб забезпечити ефективний розвиток системи освіти та підготовку вчителів для сучасного світу, важливо активно впроваджувати інноваційні методики та підходи до педагогічної освіти. Необхідно розвивати компетентнісний підхід, сприяти створенню умов для творчого професійного росту вчителів, а також сприяти впровадженню новітніх технологій та інформаційних ресурсів у навчальний процес [2, с. 65]. Зокрема, створення платформ для самовдосконалення, підтримка науково-дослідницьких проєктів і практик, розвиток міжнародних партнерств, удосконалення оцінювання вчителів можуть сприяти підвищенню якості педагогічної підготовки. Постійна адаптація педагогічної освіти до вимог сучасності допоможе забезпечити ефективну підготовку вчителів та покращити якість освіти в країні.

Непоследовність і безсистемність реформування освіти пов'язані з часто змінюваними «новими баченнями» реформ при приході нової влади. Для досягнення успіху у реформуванні освіти необхідна системна, прозора і науково обґрунтована модель трансформації, яка не тільки має бути об'єктом суспільного консенсусу, але й має підтримуватися твердим переконанням у політичній сталості, щоб зміна влади не призводила до скасування окремих компонентів реформи, особливо тих, що мають системне значення.

Реформи в освіті повинні ставити за мету підвищення якості освіти, що забезпечить успіх індивіда та суспільства в цілому. Таким чином, освітня система потребує серйозної модернізації, враховуючи нашу багату педагогічну спадщину та адаптуючи її до нових умов постісторії та відповідних світових стандартів.

Модернізація освітньої системи має передбачати збереження та вдосконалення традиційних цінностей освіти, одночасно впроваджуючи інноваційні підходи, технології та методи навчання. Важливо активно використовувати передовий досвід та наукові дослідження, щоб забезпечити

ефективну та сучасну освіту, яка здатна задовольнити потреби сучасного світу та сприяти стабільному розвитку суспільства [2, с. 490].

Модернізація процесу підготовки майбутньої вчительської інтелігенції безпосередньо стосується й виховної роботи. Вона повинна здійснюватися на полікультурній основі, через формування толерантності, поваги до етнічного, конфесійного, культурного розмаїття та гордості за власне національне буття, культуру, ідентичність [2, с. 492]. Сьогодні висувається вимога не просто транслювати інформацію, а навчити узагальненим засобам діяльності і масштабному, системному мисленню. Необхідно докорінно змінити принципи побудови навчальних дисциплін, щоб їх засвоєння було одночасно й формуванням здатності до творчого, інноваційного мислення майбутньої педагогічної інтелігенції.

Модернізація процесу підготовки майбутньої вчительської інтелігенції нерозривно пов'язана з виховною роботою. Вона повинна здійснюватися на полікультурній основі, через активне формування толерантності, поваги до етнічного, конфесійного, культурного розмаїття та гордості за власне національне буття, культуру та ідентичність. Сучасні вимоги ставлять завдання не тільки транслювати інформацію, але й навчити узагальненим засобам діяльності і системному мисленню [1, с. 64].

Для досягнення цієї мети необхідно радикально переглянути принципи побудови навчальних дисциплін, забезпечити їх засвоєння як процес формування здатності до творчого, інноваційного мислення майбутніх педагогічних працівників. Потрібно активно впроваджувати інтерактивні методи навчання, сприяти створенню стимулюючого навчального середовища, де студенти можуть розвивати критичне мислення, творчість та ініціативу.

Також важливо забезпечити взаємодію з вчителями-практиками, щоб студенти могли набути практичних навичок та досвіду, що сприятиме підвищенню їхньої професійної компетентності. Водночас вчителі повинні бути прикладом високих моральних якостей і професійної етики, що сприятиме

формуванню позитивного образу майбутньої педагогічної інтелігенції та підвищенню авторитету професії в суспільстві.

Література

1. Андрущенко В., Табачек І. Формування особистості вчителя в сучасних умовах. *Політичний менеджмент*. № 1, 2005. С. 58–69.
2. Парадигми розвитку та тенденції реформування шкільної освіти в Україні у добу незалежності : монографія / Дічек Н. П. та ін.; за заг. ред. Н. П. Дічек.К. : Педагогічна думка, 2022. 507 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734347/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%802022%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B4%D1%96%D0%BB%20%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%97%20%D1%82%D0%B0%20%D1%84%D1%96%D0%BB.%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf>.
3. Пономарьов О. С., Кіпенський А. В. Інтелігентність як атрибутивна риса педагога. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. 2021. № 2. С. 73–79. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/b8dc34a3-a2ba-4927-af47-4fc59ec5e2c7/content>.